

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku J. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem K. O.
o zwrot niezależnie pobranego świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. r.pr. K.K. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądowi Apelacyjnego w (...) 120 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej zainteresowanemu K. O. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, przy czym kwotę tę należy podwyższyć o stawkę podatku od towarów i usług oraz 17,70 zł tytułem zwrotu wydatków niezbędnych.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 20 listopada 2019 r. oddalił apelacje J. F. oraz K. O. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z 8 marca 2019 r., który oddalił odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 23 marca 2017 r., wydanej na podstawie art. 138 ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, zobowiązującej J.F. do zwrotu nienależnie

pobranych świadczeń za okres od 1 maja 2012 r. do 31 maja 2014 r. w kwocie 17.332,76 zł, bowiem pobrała nienależne świadczenia z tytułu renty socjalnej przysługującej K.O., pomimo że odbywał karę pozbawienia wolności. Sąd Apelacyjny stwierdził, iż Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że J. F. jako kurator była prawidłowo zawiadomiona o okolicznościach powodujących ustanie prawa do renty socjalnej, jak i o obowiązku zawiadomienia organu rentowego o tych okolicznościach, w tym przypadku o odbywaniu kary pozbawienia wolności przez syna. Niewywiązywanie się z tego obowiązku powoduje, że jest zobowiązana do zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia za okres objęty zaskarżoną decyzją.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem Sąd drugiej instancji wydał wyrok, w którym dokonał błędnego zastosowania art. 138 ust. 2 podpunkt 1 i ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez uznanie, że:

- odwołująca została pouczona o obowiązku poinformowania ZUS o okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej, bowiem odebrała decyzję adresowaną do K. O. w dniu 03.09.2009 r., chociaż w związku z tym, że J.F. po wydaniu postanowienia o ubezwłasnowolnieniu syna i ustanowieniu jej kuratorem powiadomiła o tym ZUS, co potwierdzają złożone dokumenty o ubezwłasnowolnieniu K.O. i ustanowieniu odwołującej jego kuratorem, które znajdują się w jego dokumentacji medycznej z lat 2007-2008 (k. 11, 12 tom I), organ rentowy winien był kierować wszelką korespondencję do kuratora, a jak sam uznał Sąd II instancji nie przestrzegał tej zasady, a co za tym idzie nie można ad hoc uznać, że odwołująca była pouczona o powyższym obowiązku, skoro organ rentowy nie wypełnił ciążącego na nim obowiązku w postaci kierowania korespondencji do odwołującej.

Istnieje potrzeba dokonania wykładni przepisu prawnego budzącego poważne wątpliwości, tj. art. 12b ust. 2 ustawy o rencie socjalnej () w związku z art. 12b ust. 3 ustawy o rencie socjalnej i w zw. z art. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, albowiem Sąd II instancji dokonał błędnej interpretacji powyższego przepisu prawa poprzez uznanie, że:

- *odwołująca nie wykazała, że sprawowała faktyczną opiekę nad synem, który nie mógł odebrać renty samodzielnie podczas gdy organ rentowy powinien najpierw zwrócić się do odwołującej z zapytaniem, czy sprawuje ona opiekę faktyczną nad częściowo ubezwłasnowolnionym synem i czy w związku z tym do jej rąk ma być wypłacana renta socjalna należna K. O. i wówczas odwołująca fakt sprawowania opieki faktycznej nad osobą uprawnioną do renty socjalnej powinna wykazać za pomocą stosownego zaświadczenia potwierdzonego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby uprawnionej.*

Zainteresowany K. O. wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżąca nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie został uwzględniony.

Nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona – art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Podstawą odpowiedzialności skarżącej jest art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, bo świadczenie przysługiwało zainteresowanemu – jej synowi. Regulacje art. 138 ust. 1 i 2 tej ustawy odnoszą się do osoby wskazanej w decyzji, czyli uprawnionej do świadczenia. Nie obejmują zatem innej osoby niż wskazana w decyzji – art. 138 ust. 3. Skarżąca była tą „inną osobą”. Świadczenie stało się nienależne, bo zainteresowany odbywał karę pozbawienia wolności. Skarżąca otrzymała świadczenie nienależne synowi. Skoro podstawą jest art. 138 ust. 3, to wówczas obowiązek zwrotu przez „osobę inną niż wskazana w decyzji organu rentowego” nie jest zależny od pouczenia o okoliczności powodującej ustanie prawa do świadczenia. Organ rentowy nie musi wykazywać udzielenia stosownego pouczenia lub też świadomego wprowadzenia go w błąd przez osobę, która pobrała świadczenie.

Po wtóre i niezależnie, to Sąd ustalił, że jako kurator była prawidłowo zawiadomiona o okolicznościach powodujących ustanie prawa do renty socjalnej,

jak i o obowiązku zawiadomienia organu rentowego o tych okolicznościach, w tym przypadku o odbywaniu kary pozbawienia wolności przez syna. Takie ustalenie dotyczy sfery faktów (świadomości, wiedzy skarżącej) i dlatego wiąże w ocenie podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przysądu i późniejszym rozpoznaniem podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.). Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), czyli także na etapie przysądu.

Nie spełnia się też wskazana we wniosku podstawa przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Przedmiotem zainteresowania tej podstawy przysądu jest tylko sam przepis prawa a nie ocena jego zastosowania w konkretnej sprawie.

Z tej przyczyny druga podstawa przysądu ma charakter uniwersalny i to różni ją od szczególnej podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Podstawa ta skupia się na samym przepisie prawa, przy czym nie warunkuje jej zwykła wykładania prawa, której można wymagać od jurysty. Znaczenie ma dopiero kwalifikowana potrzeba wykładni wynikająca z poważnych wątpliwości w wykładni lub z rozbieżności w orzecznictwie.

Przepisy art. 12b ust. 2 i 3 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej są gramatycznie jasne i nie wymagają innej wykładni niż podstawa (literalna). Skarżąca nie wskazuje i nie wykazuje poważnych wątpliwości w wykładni tych przepisów lub rozbieżności w orzecznictwie.

Negatywnej oceny zgłoszonej podstawy przysądu nie zmienia odwołanie się również do przepisów Konstytucji, gdyż takie ujęcie – w koniunkcji kilku przepisów – jedynie potwierdza, że chodzi tylko o ocenę zastosowania przez Sąd powszechny przepisów w indywidualnej -konkretnej – sprawie objętej skargą. Potwierdza to treść wniosku i jego uzasadnienie. Taka sytuacja nie jest objęta podstawą przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 2 pkt 2, § 4 ust. 3, § 15 ust. 2, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez

Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.